



I detta nummer av "Marinerat" finns ett antal artiklar som ger dig en bra insyn i flera av de verksamheter som finns på Fotevikens Museum.

Hur mycket känner du till om den skånska vikingahistorien. Vi menar då inte den i svenska skolan dominerande hjärntvätten som bara rör Mälaren och Birka.

Sidan 3

Följ med in i vårt spännande 1100-tal. En lärorik artikel för dig som vill lära mer om den skånska historien.

Sidan 4

Fotevikens Museum har ett eget krigsskepp. Det är en kopia av ett skepp som hittades 1982. Fortfarande döljer sig fyra vikingaskepp i vattnet utanför reservatet.

Sidan 8

Här hittar du en beskrivning av de olika vikingahusen som finns i vårt Vikingareservatet.

Sidan 10

Projektet "Malmö Kogg" är i full gång, ett av Skånes största kulturprojekt. Här är en aktuell rapport över nuläget.

Sidan 15

Vill du inte vara med på äkta vikingatåg till sjöss? Tillfället ges i museets stödförening SVEG.

Sidan 17

## Det står en staty vid Hjörungavåg

Det står en staty vid norska Hjörungavåg. Här stod för tusen år sedan ett av vikingatidens mera berömda sjöslag mellan danskar och norrmän. De danske jomsvikingarna hade samlat en stor flotta för att lägga Norge under sig. Den väldiga hopen av krigsskepp har seglat norrut, från danska öarna, från Jylland och från Skåne. Historien om händelsen skulle komma att leva kvar tack vare det skrivna ordet ... inte genom marinarkeologin. För vad de danska vikingarna den gången inte visste var att de passerade en av naturens osynliga gränser. Gränsområdet låg på sjöbotten långt under skeppens kölar. Norr om gränslinjen härskade odjuret *Teredo Norvegica*, söder därom fanns ej dess avkomma.

Jag talar inte om den väldiga Midgårdsormen utan om ett litet odjur, skeppsmasken. Dessa maskar borrar sig frenetiskt in i vattendränkt trä och kan på kort tid pulvri-

sera de präktigaste träplankor. Sötvattnet är odjurets dödsfiende. Det kan helt enkelt inte leva i alltför bräckt vatten. I Östersjön saknas masken därför helt. Det är i den nordliga delen av Öresund som den yttersta utposten för denna naturens egen kulturmarodör finns. För där *Teredo Norvegica* och dess släktingar härskar finns ingen organisk kulturhistoria gömd på havsbotten. Den är helt enkelt uppäten.

Avsaknaden av skeppsmask gör Östersjön och Öresund till ett världsunikt vattenmagasin vad gäller vårt gemensamma nordeuropeiska kulturarv. Under vattnet finns nämligen det som oftast inte bevaras i jorden på land, organiska föremål – föremål av trä, näver, skinn m.m. Här finns en veritabel skattkammare som inte enbart består av sofistikerade saker typ de cognacsfat och champagneflaskor från 1:a världskriget som i sommar figuretrat i pressen i samband med upptagningen av det sjunka skeppet Jönköping. Under havsytan finns i första hand en väl bevarad femtontusenårig kulturhistoria.

Efter det att Malmö museer officiellt 1993 lade ned marinarkeologin skapades den stiftelsen som driver Fotevikens Museum. Museets huvuduppgift är definierat som att med strikta vetenskapliga metoder tillvarata kulturarvet under vatten, speciellt runt de skånska kusterna. Under åren har stiftelsen pumpat in stora pengar för att driva denna verksamhet. Till skillnad från landarkeologin finns nämligen ytterst få ekonomiska resurser att tillgå när det är tal om arkeologin under vatten. Landarkeologin finansieras upp till 75% - kanske mer - av exploatörer som måste betala för undersökningarna och efterarbetningen av materialet. För marinarkeologin är motsvarande summa troligtvis mindre än 10%. För landarkeologin finns detaljerade rikstäckande fornminnesinventeringar som stöd för bedömningar; för marinarkeologin saknas dessa på de flesta platser. Ett undantag är Skånes kust ... tack vare Fotevikens Museums omfattande inventeringsarbeten. För landarkeologen är det lätt att sätta igång utgrävningar och det är lätt att förhindra ingrepp på fornminnena. Marinarkeologen har det ack så mycket värre.

Hur gick det då i slaget vid Hjörungavåg. Danskarna förlorade.

Björn M Jakobsen  
Museichef



# En liten guide

## om de dansk-skånska vikingakungarna

Det här med kungar kan ibland vara svårt. Speciellt när det gäller 1000- och 1100-talen då de dog unga och ibland på de mest konstiga sätt. Här är listan. De kungar som är markerade med stjärna och med kursiv text bör man kunna:

\* *Ca 960-986 Harald Blåtand, den store vikingakungen. Grundaren av Danmark och kungen som gjorde skåningarna kristna. Blev enligt legenden mördad genom ett pilskott i ändan.*

\* *986-1014 Haralds son Sven Tveskägg som lät mörda fadern och som erövrade England till Danmark. Han dog i England till synes helt naturligt, men vem vet ...*

1014-1018 Harald II, som var son till Sven Tveskägg. Hans bror Knut blir arg över att inte han kommit på fråga och sätter sig i England och dränker tankarna i engelskt öl.

\* *1018-1035 Harald II dör lugnt och stilla och bror Knut lämnar kroglivet i England och kommer hem för att bli kung. Knut får tillnamnet "den store" och han härskar över både Danmark och Norge. Knut den Store dör i England.*

1035-1042 Hardeknut, son till Knut den store. Detta var en "rälig" man som med rätta bar tillnamnet "hard" dvs "hård". Han dog i hjärtslag mitt under en väns bröllop i Winchesters domkyrka i England.

1042-1047 18-årige Magnus den gode från Norge får också den danska kungatiteln. Magnus och Hardeknut hade nämligen slagit vad om att den

av de båda som överlevde den andre också skulle få den dödes rike. Dåtida Bingolotto! Magnus dör efter att ha störtat av hästen och brutit nacken. Ha respekt för hästar!

\* *1047-1074 Sven Estridsen, son till Sven Tveskäggs dotter, blir dansk kung. Han är en av de stora 1000-tals kungarna. Organiserade det danska samhället och lade grunden till en riktig kyrkoorganisation. Inrättade i Skåne biskopssäten i både i Lund och i Dalby. Gift men trots detta farlig för kjoltyg. Hade mängder med älskarinnor och barn "på bygden". Fem av dessa frillobarn blev danska kungar efter varandra. Sven Estridsen dör på naturligt sätt.*

På denna unika bildplatta från det tidiga 1100-talet ser man Harald Blåtand mottaga dopet, stående i en öltunna. Dopprästen var den tyske biskopen Poppo och händelsen ägde rum ca 960.



1074-1080 Harald Hein, son till Sven Estridsen blir kung men är så dålig och orkeslös att han får tillnamnet "hein", dvs "lös slipsten".

\* *1080-1086 Knut den helige, son till Sven Estridsen. Trots att han blir helgon 1101 var han en sällsynt rå kung. Blev också mördad i en kyrka av ytterst förbittrade danska bönder.*

1086-1095 Olof Hunger, son till Sven Estridsen blir kung. Under hans tio år var det missväxt i Danmark, därav smeknamnet. Det var en erbarmlig tid. T.o.m. kungen fick äta barkbröd.

\* *1095-1103 Erik Ejegod – den alltid gode – blir ny kung. Han också är son till Sven Estridsen och någon av dennes älskarinnor. Nu slutar plötsligt missväxten och det blir angenämt att bo i Danmark igen. Erik drar till påven och lyckas få denne att göra Lund till ärkestift över hela Norden. Tidigare låg detta centrum i Bremen-Hamburg. Tyskarna blir sura men det struntar kungen i. Han drar 1103 på pilgrimsfärd till det heliga landet men dör på resan.*

*1103-1134 Niels, ytterligare en av Sven Estridsens oäkta söner, blir kung. Han regerar lång tid men hotas av broderns son Knut Lavard. Knut mördas av Niels son Magnus. Magnus stupar i kamp mot Knut Lavards bror Erik Emune vid Foteviken i Skåne. Niels flyr från slaget men möter själv döden bara någon kort tid därefter i Jylland för en mördarehand. En härlig släktfejd värdig en tvålopera i svensk television, typ Dallas.*



## Skånsk 1100-talshistoria - en blodig historia

Av Sven Rosborn

Jag ska ta er med på en resa långt bort i Skånes historia. Vi ska tillbaka till en tid då vårt älskade Skåne styrdes som danskt land. Vi ska tillbaka till en tid så annorlunda från vår. Landskrona fanns inte, på platsen för Malmö city var det så långt ögat kunde se endast strandängar liknande de vid Eskils-torpa ängar. Och ute på Falsterbohalvön var det öde och tomt, inga badgäster, nästan inga innevånare, inga hus i varken Skanör eller Falsterbo, helt enkelt därför att dessa städer ännu inte var påtänkta.

Skåne i början av 1100-talet var Danmarks kornbod. Kung Erik med tillnamnet Ejegod – den alltid gode – har regerat sedan 1095. Det har varit en lycklig tid för landet. Han är nu, 1103, en man på ca 46 år, gift med Bodil, dotter till den norske jarlen Thrugot Fagerskinn. Det är en gudfruktig man som nu i Lund tar farväl av biskop Ascer. Fem år tidigare reste han den långa vägen ner genom Europa till Ita-

lien för att personligen möta påven. I Bari mötte han Urban II och fick löfte om att hans bror kung Knut, mördad i Odense kyrka, skulle få bli helgon. Påven lovade också att Norden skulle avstyckas från det tyska Hamburg – Bremens ärkestift och bilda eget stift med Lund som kyrkligt centra. Det var en glad dansk kung – Erik Ejegod, den alltid gode – som då, året 1098, drog hem över alperna och genom tyska kejsarens stora rike.

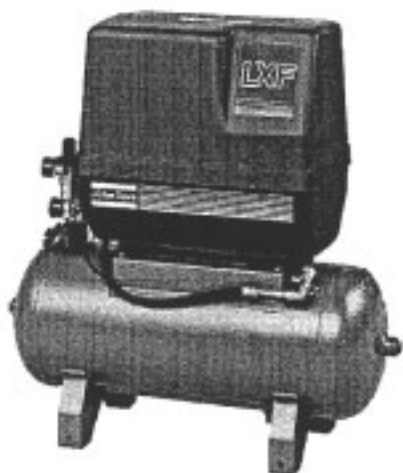
År 1101 uppfyllde påven ett av sina löften. Den forna kung Knut blev inskriven i den heliga boken och utsedd till danskt rikshelgon – ett viktigt steg för att Danmark skulle få bli ärkestift för Norden. Ett bevis på att man var ett gudfruktigt rike som löd under den kristna överhögheten i Rom och att man helt hade förkastat sin avgudadyrkan. Men också att man var Nordens kulturella centrum. Och nu, 1103, trycker kung Erik biskop Ascers hand i Lund och lämnar därefter Dan-

*Vill du veta hur det gick till när Erik Ejegods bror Knut blev mördad i Odense kyrka 1086? Knut var en grym tyrann och hård mot bönderna. Till slut fick folket nog, jagade in honom i S:t Albani träkyrka i Odense. Läs vad som sedan hände. Skribenten var en av de få som gillade kung Knut:*

*”Då den härliga kungen vände bröst och åsyn mot altaret, slungade en ur de ogudligas skara ett spjut in genom fönstret, genomborrade hans sida och blötte det heliga huset med blod. Men trots att han var sårad till döden glömde han inte Kristus, utan omfamnade sin broder Benedikt, vilken som hans kampbroder stod vid hans sida, medtagen av många sår och gav honom fredskyss. Med armarna utsträckta som ett kors la han sig sedan ner på golvet framför det heliga altaret, medan blodströmmen välde ut ur såret i sidan.”*

Ren, tyst och oljefri

# LXF



Oljefri tryckluft för känsliga applikationer

**Atlas Copco**

Atlas Copco Compressor AB  
131 82 NACKA  
Tel 08-743 90 00

# THE DOCUMENT COMPANY XEROX

- Världsledande inom
- Analoga kopiatorer
  - Digitala kopiatorer
  - Färgkopiatorer
  - Laserskrivare
  - Produktionssystem

**040-671 85 00**

## Vellingeblomman Wäxthusbutik

Så mycket mer än  
bara växter

Öppet alla dagar i veckan  
hela året

Falsterbovägen 24 040-420696  
235 91 VELLINGE

## Widtsköfle AB

Carl-Georg Stjernsward  
Vittskövlevägen 107-2  
279 91 Vittskövle

Tel:044-35 30 28

Byggnaden är en fyrårig borg, byggd på  
1550-talet, av Jens Brahe

Byggnaden är Skånes ståtligaste renässanslott  
och är mycket sevärt.

Nils Holgersson har besökt slottet enligt sagan.

Järnplogen introducerades av Widtsköfle gods.

Idag är huvudnäringen skogsbruk och grisuppfödning.



**Lagerstedt & Krantz AB**

mark. Han och hustrun Bodil ska som pilgrimer bege sig till den heliga graven i Jerusalem för att året efter vara hemma och delta i ceremonin när Ascer invigs som Nordens första ärkebiskop.

Men ... man kommer aldrig hem igen. Den 10 juli dör Erik i feber i Paphos på Cypern. Bodil tar sig till den heliga staden men dör på Oljeberget och får sin grav i Josafats dal. Det blir i stället Eriks bror Niels som får närvara när påvens utsände kardinal Alberich 1104 i Lund ger Ascer palliet, ärkebiskopens värdighetstecken i form av ett brett tyghalsband med invigda vävda kors av ull från speciellt invigda får. Ascer är nu ärkebiskop över hela Norden, Skåne har blivit ett kulturellt centra.

Lund skulle nu bli en värdig kyrklig metropol för Norden. Staden hade vid denna tidpunkt redan ett stort antal träkyrkor, de flesta uppförda vid mitten av 1000-talet – någon eller några med ålder tillbaka till kung Harald Blåtands

grundande av staden före 986. En biskop vid namn Henrik, som dött på 1060-talet, hade varit en vedervärdig sälle. Han hade – som samtiden berättar – frossat så i mat och dryck att han dött i sina egna spyor. Biskop Eginio från Dalby hade fått ta över. Eginio har med stor sannolikhet genast gått igång med att bygga den första stenkyrkan i Lund. Varför skulle han inte ha gjort det – han hade ju på 1060-talet lagt grunden till Nordens idag äldsta bevarade stenkyrka i Dalby.

Men så skrev man nu 1104 – nu gällde det att i Lund skapa Nordens mäktigaste stenkyrka. Den nya ärkebiskopen Ascer satte genast igång, han började riva den äldre stenkyrkan och påbörjade den nuvarande. Ascer inkallade en mängd hantverkare från hela Europa. Antagligen hade redan Erik Ejegod på sin ödestigra pilgrimsresa anställt skickliga stenhantverkare från Apulien, Lombardiet och från de tyska kejsarkatedralerna längs Rhen, dvs Mainz och Speyer. Arkitekt blev den,

förutom namnet, i dag okände Donatus och som stenmästare arbetade en man vid namn Regnerus.

Tänk vilken organisation som nu byggdes upp, ett projekt som, med dåtida mått mätt, var långt större än arbetet med våra dagars Öresundsförbindelse. Sten skulle hämtas långväga ifrån ut till den leriga Lundaslätten. Det blev i områdena kring Höör mitt i Skåne som den stora stenbrytningen startade. Stenskogen söder om Höör ruvar fortfarande på dessa dagbrots hemligheter. Här har spräckts berg för handkraft ... här har oformliga stenblock fått en grov tillhuggning till kvaderblock. På usla vägar och vattenleder har de tunga kvaderblocken förts till Lund. Här har stenhammarna och huggmejslarna ljudit; här har konstnärer i mängd arbetat med att forma en av nordens rikaste bildskatter i sten. Symboliska bilder som berättar om kyrkobygget som det himmelska Jerusalem, uppbyggt av profeters och Jesu förkunnelse, om kyrkan som vakts mot ondskan av lejon och keruber med sina kroppar täckta av änglavingar. En mängd hantverkare, kalkslagare, hantlangare, grovarbetare, smeder, timmermän, lycksökare och jag vet inte vad. Visserligen har man uppskattat byggnadsarbetarna till ett sextiotial, men beräkningarna har gjorts av akademiker som aldrig varit på ett bygge. De måste ha varit betydligt fler.

År 1123 stod kryptan i Lunds blivande domkyrka färdig. Nu skulle huvudaltaret i kryptan invigas under ståtliga, ja för att inte säga överdådiga, former. Ascer vigde högaltaret till Johannes döparen, alla profeternas och patriarkernas ära. En stor samling kostsamma relikier hade samlats ihop. Här fanns delar av Jesus träkors, av gravstenen framför hans klippgrav, en liten del av hans födelsekrubba och av nattvardsbordet. Nu var äntligen kryptan invigd. Det skulle dröja nästan tjugo år innan huvudaltaret i den stora kyr-

*Inte mindre än fem biskopar stupade i slaget vid Foteviken 1134, däribland den landsflyktige Henrik, Sigtunas siste biskop.*



kan ovanför kunde invigas. Då var Ascer sedan länge död.

Här vid Foteviken fanns vid den tiden en kyrka i både Stora Hammar och i Lilla Hammar, bara några kilometer från Vikingareservatet. Lilla Hammars kyrka revs redan på 1580-talet men Stora Hammars gamla kyrka står kvar än i dag. I början av 1100-talet var merparten av Skånes ca trehundra sockenkyrkor av trä. Det finns därför ingen anledning att inte gissa att de första kyrkorna i både Stora och Lilla Hammar varit av just trä och legat på samma platser där senare de båda stenkyrkorna uppfördes.

Orostider skulle komma över Skåne. Efter Erik Ejegods död på sin pilgrimsresa blev hans bror Niels kung. Niels hade en son Magnus som var rädd att Eriks son Knut Lavard – med all rätt – skulle ta kronan från honom när väl Niels dog. Magnus beslöt därför att mörda sin kusin i ett bakhåll.

Den 7 jan 1131 stämde prins Magnus möte med sin kusin i en skog utanför Roskilde. En dåtida krönika berättar:

*”I det samma ville den heliga man Knud resa sig men skamligt drog förrädaren (Magnus) honom bakåt med kapphättan och med sitt dragna svärd klöv han Knuds huvud från det vänstra örat till det högra ögat och fick med sitt ugudliga hugg offrets hjärna att rinna ut. Nu sprang Henrik fram och körde sitt spjut genom den oskyldiga kroppen. Därefter stack de övriga medverkande i denna förbrytelse deras spjut i bröstet på hertigen.”*

Knut Lavards yngre bror Erik Emune blev inte glad när han fick reda på att de gjort köttfärs av brodern – uppenbart välhackat kött skulle man våga tillägga efter den samtida berättelsen att döma. Erik grep nu till vapen och

fick skåningarna med sig, även ärkebiskop Ascer i Lund. Den tyske ärkebiskopen i Bremen hade nämligen krävt av den tyske kejsaren att Norden åter skulle läggas under Bremen. För att vinna – eller snarare köpa – kejsarens gunst, godkände kung Niels detta. Påsken 1134 var Niels son Magnus, mördaren, hos tyske kejsaren i Halberstadt ca fyrtio mil ner i Tyskland. Magnus trädde fram och hyllade kejsaren som sin herre och i gengäld mottog han ur kejsarens hand Danmarks krona. Med kronan på huvudet och draget svärd gick han sedan före kejsaren i den högtidliga processionen. Han hade nu sålt sitt land och sin ärkebiskop i Lund för egen vinnings skull.

Erik Emune motsatte sig däremot på det bestämdaste vänskapen med kejsaren. För ärkebiskop Ascer var därför valet lätt. Om han inte anslöt sig till upprorsmannen Erik Emune förlorade han jobbet som ärkebiskop - och han hade inte några fallskärmsavtal att ta till.

Det är nu som det stora slaget vid Foteviken står. Den 4 juni 1134 landsteg kung Niels och hans son Magnus an-

tagligen just på eller strax invid den strandremsa där Vikingareservatet nu ligger. Erik anföll med ca 400 inhyrda tyska ryttare – en av de första gångerna som rytteri används i Norden. Bakom ryttarna kom det skånska fotfolket. Det blev en enorm massaker. Kung Niels flydde i ett skepp men Magnus stupade tillsammans med hela sin hird – livvakt. Dessutom stupade fem biskopar. Traditionen berättar att Magnus ligger begravd i den gamla bronsåldershögen vid den första vägrundellen invid reservatet. Detta tror vi egentligen inte på. Han var kristen och bör ha begravts i kristen jord på kyrkogården i antingen Lilla eller Stora Hammar.

Genom segern här ute på strandmarkerna den 4 juni 1134 säkrade Erik Emune och ärkebiskop Ascer Lund och Skåne som nordens kyrkliga centrum. Kung Niels blev bara några månader efter slaget mördad i Slesvig och Erik Emune blev ensam kung över hela Danmark.

Ett besök i Vikingareservatet är således ett besök på en verkligt historisk skånsk plats!



*Den gamle kung Niels kunde inte stå emot skåningarnas attack och han tvingades fly från slaget vid Foteviken 1134. Hans son Magnus valde dock döden i stället för skymflig flykt.*

I början av 1980-talet påträffades fem sänkta vikingaskepp i en spärr in till Foteviken strax norr om Vikingareservattet. Vid en marinarknologisk undersökning togs ett av skeppen upp och det är detta skepp som Fotevikens Museum nu gjort en fullskalekopia av. Det elva meter långa skeppet är döpt till Erik Emune, den skånska kung som stod som segrare efter slaget vid Foteviken i juni 1134.

Skeppet är smalt och har haft fjorton roddare, vilket tyder på att det varit ett litet krigsskepp. Totalt kan det ta ca 20 man. Med seglet satt kan man nå höga hastigheter. Om det blir stiltje kan de fjorton årorna ge skeppet en anmärkningsvärd fart. Det är troligt att originalet använts som ett bevaknings-skepp, kanske ett patrullskepp som kontrollerat Höllviken och Fotevikens stränder för tusen år sedan.

Skeppet är tillverkat av museets skickliga och kunniga marinarknologer och båtbyggare. Förutom Erik Emune har också museet på uppdrag från Finland tillverkat en kopia av ett vikingaskepp från Lappuri vid Finska viken. Detta



## Vårt krigsskepp *Erik Emune*

skepp från Fotevikens Museum, 14 meter långt, seglar nu utmed den finska kusten.

Om Erik Emune inte ligger på stranden vid Vikingareservattet finner du

henne invid museets marinarknologiska forskningsflotte vid Falsterbo-kanalen eller - under vintertid - i ett magasin på museet. Besättningsmedlemmar sökes - se vidare på sidan 19 i detta nummer av Marinerat.



*Erik Emune under test med landförflyttning via trärullar.*

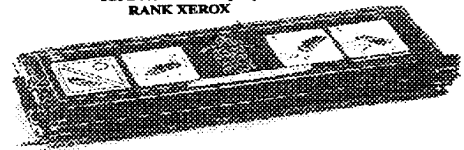


# Josty AB



Xerox X-tra

The Document Company  
RANK XEROX



## XEROX TONERKASSETTER GER DIG KVALITET IN I MINSTA DETALJ

**Miljövänligt.** Alla Xerox Tonerkassetter är märkta med den nordiska miljömärkningen 'Svanen'. För att spara naturen refabriceras Xerox Tonerkassetter under strängt kontrollerade former.

**Returhantering.** Alla Xerox Tonerkassetter kan återsändas gratis vid försändelser om minst 2 förpackningar per gång. Under 1994 mottog och återvann Rank Xerox 400 000 förbrukade tonerkassetter i Europa.

Ring 08-795 16 20 eller faxa 08-795 12 70

031-776 80 90

031-776 80 95

040-611 72 65

040-671 85 30

Xerox X-tra 163 87 Stockholm

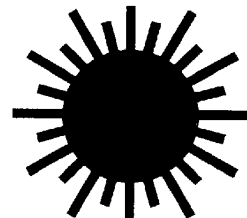
Box 254 431 23 Mölndal

## VI ÄR FADDRAR TILL VISTHUSET



Hedbergs 

## VI ÄR FADDRAR TILL SMEDJAN

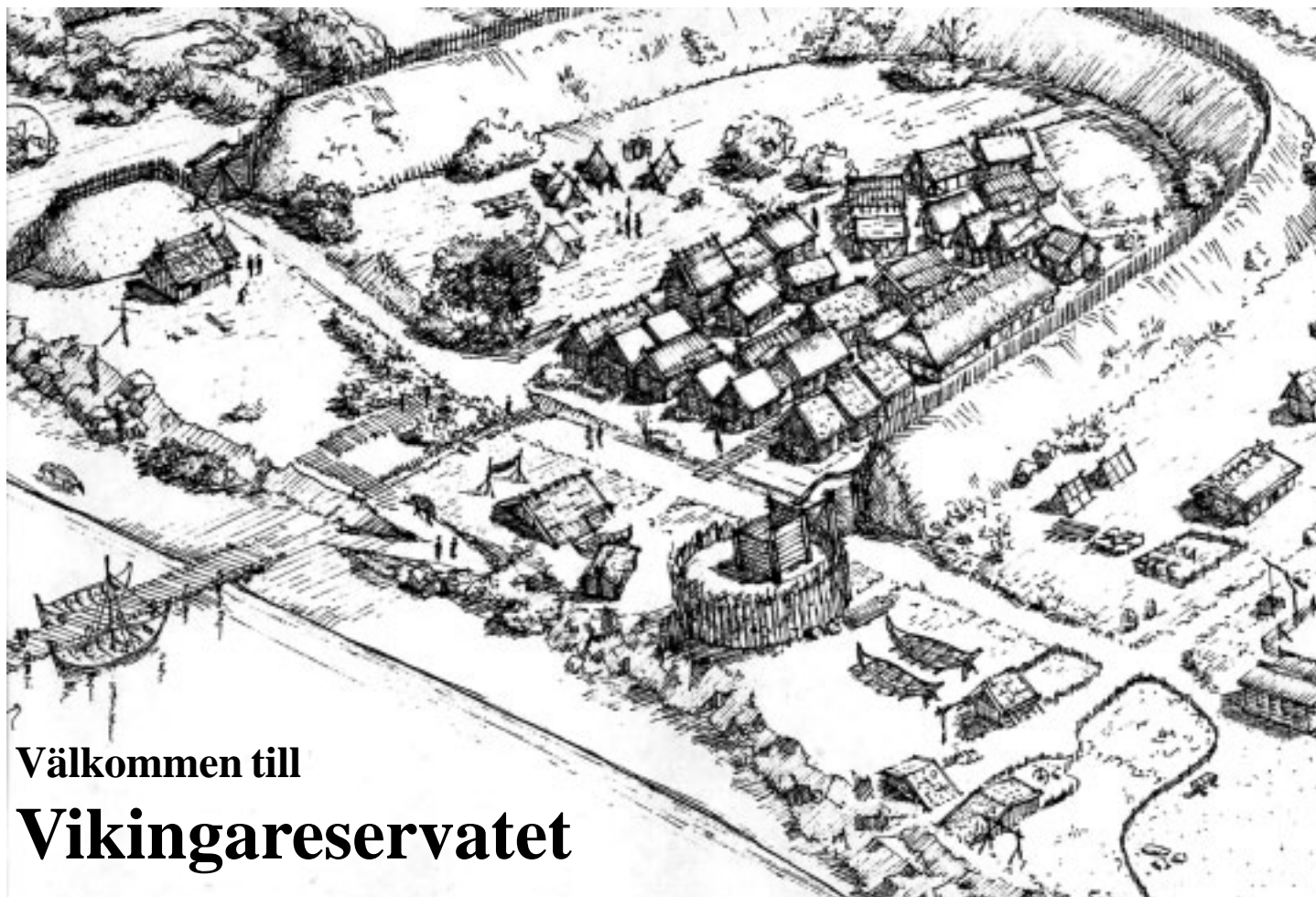


**LASERSTANS**

AB Laserstans

Fabriksgatan, 235 32 Vellinge.

Telefon 040/42 07 40. Telefax 040/42 14 09



## Välkommen till Vikingareservatet

### vid Fotevikens Museum.

Här försöker vi att levandegöra en del av vår historia, närmare bestämt perioden sen vikingatid - tidig medeltid. Platsen är väl vald. När du blickar ut över havet ser du tvärs över viken Skanör med kyrka och borgruin från ca 1200. Följer du vår strand två kilometer mot norr når du till mynningen in till Foteviken. Här anlades en spärr redan på 900-talet för att skydda den skånska krigsflottan som hade vinterhamn inne i Foteviken. Här inne hade kungen också en kungsgård och ett troligt skeppsvarv och här fanns även en urgammal handelsplats. På platsen för Vikingareservatet var i hednisk tid ett "Vi", d.v.s. en hednisk kultplats, kanske en lund med heliga träd eller också ett hednatempel.

Bilden ovan visar hur Vikingareservatet kommer att se ut om några år. Innanför en halvcirkelformad vall finns

en tät stadsliknande bebyggelse. Även om det inte sett ut just så här på denna plats, kommer alla hus och konstruktioner i reservatet att vara hämtade från Öresundsregionens 1000- och 1100-tal. Vallen fanns t.ex. runt det äldsta Köpenhamn vid mitten av 1000-talet och runt det vikingatida Lomma norr om Malmö. Den enkla borgkullen med sitt trätorn har kanske en gång funnits bara några kilometer längre mot norr, vid Eskilstorp. Förebilder för husen är hämtade från bl.a. arkeologiska fynd som gjorts i den skånska myllan.

Vikingareservatet kommer att bli en fri historiska aktivitetsplats. Här kan besökare möta museifolket och själva få hjälpa till med att bila timmer, klina hus eller arbeta med hantverk. Här ska man kunna hyra ett vikingahus med fyra bäddar för en vecka och, iklädd

vikingakläder, bo, arbeta och umgås med andra människor. Totalt planerar vi tio sådana hus, världens första vikingatida vandrarhem. Under mer än trehundra år var Skanör på andra sidan Höllviken norra Europas största mötesplats. Man handlade med sill och man kom varje år i tiotusentals. I Vikingareservatets vandrarhem kommer norra Europa åter att mötas - på ett fullständigt unikt sätt.

I reservatet kommer också hantverkare, grupper med historiskt intresserade och "vikingar" från alla de länder som vikingarna en gång färdades i att få en fristad - t.o.m. egna vikingahus om de så önskar. Här ska allt vara gammaldags genuint. Inga skyltar ska behöva informera besökarna om vad de ser - det är bara att fråga folket på platsen. Kultur är ju detsamma som kontakt mellan människor!



**SYDBRAND**



**TOMELILLA BRYGGARIN**

Det första du kommer till är en klunga små hantverkshus. Till vänster ser du en smedja som rekonstruerats efter ett vikingatida fynd. Längst bort står ett grophus som delvis är nedgrävt i marken. Fynd av lertyngder till upprättstående vävstolar visar att denna hus-typ använts till hantverk. I förgrunden ett djurhus med lerklinade väggar.

På gårdsplanen finns en primitiv men väl fungerande träsvarv. Bakom husen finns en trappa ner till Vikingareservatets strand. Här har du en vidunderlig utsikt över en historisk vattenyta. Under hela medeltiden samlades här hundratals koggar varje höst.



Inne bakom vallen hittar du detta enkla fiskarhus. Förlagan kommer från en stenristning av ett hus i genomskärning. I utrymmena runt huset kunde man ha redskap och smådjur. Inne i huset finns träbänkar utmed två sidor. Här finns också en enkel men sinnrik trähållare för grytan som hängde i en kedja över elden mitt i rummet. Genom olika hack i hållaren kunde man reglera avståndet mellan gryta och eld.

Bredvid fiskarhuset finns ett rökhus. I det inre rummet med plankväggar får en eld brinna under kraftig rökutveckling. Efter ett antal timmar tas köttet ut i förrummet och får lufttorka. Sedan återstår det att äta. Gott!

Det s.k. "sydgötiska huset" ska ha ytterligare en högdal som ska uppföras till höger på bilden. I dessa två högloft förvarade man mat respektive djur. Det låga huset i mitten var boningsdelen. Här hittar du en s.k. rökugn, dvs röken fick ta sig ut utan hjälp av skorsten.

Boningshusets väggar är lerklinade och i taket finns ljusluckan. Väggarna kommer invändigt att kalkas i vitaktigt och här kommer också att finnas väggbonader som hindrar kylan från väggarna. Bänkarna är breda eftersom de samtidigt ska användas som sängar.



Välkommen till

# Toppen!

Storbutiker med manuell betjäning i:



- Delikatessavd.
- Ostavd.
- Fiskavd.
- Bröдавd.

**SERVICE! KVALITÉ! TRIVSEL! LÅGA PRISER!**

# Toppen!

VELLINGE

ÖPPET: 9 - 19  
ALLA DAGAR!

HÖLLVIKEN

ÖPPET: Mån - Fre 9 - 20,  
Lör 9 - 17, Sön 11 - 17

VI ÄR FADDRAR TILL  
SYDGÖTISKA HUSET



**AB METALLMEKAN**

Box 63, 235 21 VELLINGE

Tel. 040-42 20 40, Fax 42 25 64

Ett golv från Tarkett -  
Grunden för all inredning



Försäljningscenter:

Tarkett Svenska Försäljnings AB  
Box 4538, 191 04 SOLLENTUNA  
Tel 08-625 15 70, Fax 08-96 62 83

Expertföreläsning med  
produktansettliggning:

Tarkett AB  
372 81 Ronneby  
Tel 0457-710 00  
Fax 0457-714 98

**Tarkett**

Expertföreläsning med  
produktansettliggning:

Tarkett AB  
297 89 Hånsjö  
Tel 046-25 80 00  
Fax 046-638 90



TRELLEBORG INDUSTRI AB

0411 - 67940

 **Nordsjö**

**STARKA**  




I år anordnade Fotevikens Museum för tredje året i rad en internationell vikingamarknad. Inte mindre än 198 stycken långväga vikingar mötte upp tillsammans med ca 50 skånska. Under några dagar förvandlades Vikingareservatet till en av Sveriges större vikingamötesplats detta år. Deltagarna kom från Irland, England, Island, Danmark, Norge och Finland. T.o.m. så avlägsna gäster som upplänningar och mälarbor fann stort nöje i vad skåningarna kunde prestera.

Nästa år hålls vikingamarknaden den 2-4 juli. Vikingagrupper från hela världen kommer då att bjudas in.

*Bilder från årets stora  
internationella  
Vikingamarknad*

*den 12-14 juni*

*Innanför ringvallen trängdes hantverks-  
tälten. Och tur med vädret hade vi också.*



VI ÄR FADDRAR TILL  
VÄVSTUGAN



EVERYTHING RUNS BETTER ON QUAKER STATE®

# Milab

Mikrofoner av världsklass!  
Kontakta din musikhandlare.

Allt i foto  
för konsument  
och yrkesbruk

 **FUJIFILM**

Upptäck  
Advanced Photo System  
– framtidens fotosystem –  
hos din fotohandlare!

 **BJURHAGEN**

Nu är projekt Malmö Kogg sjösatt, inte skeppet men projektet. På Fotevikens Museum har tillverkningen av tillbehören till koggarna dragit igång. Sedan slutet av augusti pågår utbildning av både hantverkar- och IT-gruppen för fullt.



# Malmö Kogg

Av Patrik

Arbetet med vad som efter millenniumskiftet ska bli tre tidsenliga och fullt utrustade medeltidsskepp, av modell kogg, är i full gång ute på Fotevikens Museum. Lokalerna står nu klara på museets område och två av de tre grupperna - hantverkare, båtbyggare och dokumentation - som ingår i projektet Malmö Kogg har nu börjat med utbildning och tillverkning av tillbehör till koggarna samt dokumentation av olika hantverkstekniker.

Först ut av de tre grupperna var hantverkargruppen som ska fylla de tre koggarna med tillbehör, bland annat silltunnor, korgar, matredskap, kläder och tält. Allt tillverkat så som vi enligt den historiska forskningen tror att de med-

eltida hantverkarna en gång gjorde. Under kommande höst och vinter får hantverkargruppen i Foteviken besök av arkeologer och hantverkare som kommer att lära ut och handleda i gamla hantverkstekniker. Först ut i höstens utbildningsprogram var korgflätaren Staffan Låke som under augusti lärde de arbetslösa ALU-anställda att tillverka en flatbottnad pilkorg enligt gammal modell. En avancerad teknik som lätt kan översättas till flera typer av korgar. Och den som tror att det är enkelt att fläta korgar misstar sig. Det finns gott om olika tekniker, svårare och enklare, allt efter behov. Och enligt Staffan Låke är det inte bara att lära sig tekniken. Ska det bli riktigt bra krävs det många timmars träning.

Hantverksgänget vid Foteviken kommer senare i höst att få gå vidare i korgflätningstekniken när Staffan Låke kommer tillbaka för vidareutbildning.

För att kunna dekorera koggarna med medeltida träsniderier har en utbildning i träsnideri under ledning av träsnidaren Povilas Tamulionis dragits igång. Träsnidarna kommer under hösten att bli allt skickligare i att snida i trä. Inledningsvis arbetar gänget med lind. Ett mjukt träslag, nästan som att skära i smör, som gör att gänget kan koncentrera sig på snideritekniken istället för att kämpa mot ett hårt träslag. Och här liksom andra hantverk är verklig-



heten inte lika enkel som den kan te sig på papperet. Ska det bli bra krävs det att snidaren tänker i tre dimensioner. Det gäller att lära sig att se vad som ska skäras bort och vad som ska vara kvar, både på höjd, djup och bredd.

Parallellt med tillverkning och utbildning arbetar IT- och dokumentationsgruppen. Allt som görs och lärs registreras och nedtecknas för framtiden. För att levandegöra och lära ut den medeltida historien tar dokumentationsgruppen till gamla och beprövade metoder så som det skrivna ordet, trycksaker, fotografier och video, men också den allra senaste tekniken, multimedia och Internet, ska användas. Allt eftersom koggarna med tillbehör växer fram skapas också ett stort material om tillvägagångssätt och metoder. Ett unikt tillfälle inte bara för den vetenskapliga forskningen utan också för amatörforskare och vem som helst som vill få en känsla för hur våra förfäder levde under medeltiden.

Sven Rosborn på Fotevikens Museum är lyrisk när han pratar om möjlighe-

terna att levandegöra vår medeltida historia med hjälp av Koggprojektet.

Tänk att få stiga rätt in i vår medeltida historia! Att läsa om den eller gå på ett vanligt museum med gamla föremål bakom glasmontrar kan aldrig ge samma känsla som att få gå ombord på en fungerande kogg och att få se och känna på allt som våra förfäder använde i det vardagliga livet. Och att dessutom få se hur sakerna tillverkades och få göra samma sak på samma sätt som det faktiskt gick till på medeltiden skapar en känsla för hur det faktiskt var som ingen traditionell historiebok i världen kommer i närheten av. Dokumentationen ligger helt i linje med mottot för Fotevikens Museum: "Kultur är kontakt mellan människor". Och då är det upp till oss att paketera den så att folk begriper och tycker att det är intressant.

Samtidigt som nu tillbehör och kläder till koggarna börjat tillverkas så fortsätter arbetet med att rekonstruera den s.k. Skanörskoggen som hittades utanför Skanörs hamn 1983. Tanken är att

alla byggnadstillstånd för en del av Kockumsområdet i Malmö, där koggarna ska byggas, ska vara klara så att skeppsbygget ska kunna påbörjas i slutet av året. Fram tills dess arbetar marinarkeologen Harry Alopeus vidare med att färdigställa ritningarna till Skanörskoggen, som är den första koggen att påbörjas av de tre planerade.

Så sent som i augusti i år var Harry Alopeus och dök utanför Skanör för att ta de sista kompletterande måtten som behövs för att kunna färdigställa ritningarna.

- "Därmed inte sagt att de är klara", säger Harry Alopeus. "Nu återstår det att sammanställa alla de nästan 5.000 mätresultat som ligger till grund för rekonstruktionen av Skanörskoggen."

Men han hyser ingen oro för att inte bli klar med ritningarna i tid.

- "Tack vare att koggens undre del legat helt under vattnet så är det inga problem med den delen av ritningarna.



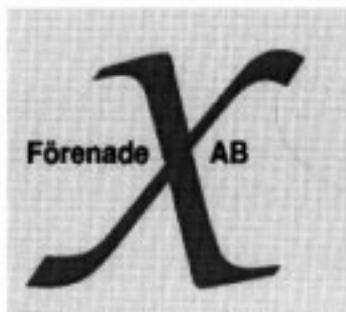
Harry Alopeus i arbete med den första rekonstruktionsmodellen av Skanörskoggen.



## Funderar ni på handel över Internet?

Besök:

på  
[www.uni-x.se](http://www.uni-x.se)  
eller  
[falsterbo.com](http://falsterbo.com)



Förenade X AB presenterar:

### Intershop Online

Programmet för handel på Internet!

- Snabb uppstart
- Paketi lösningar
- Enkel administration

Eller RING 040-47 30 50 för ett mötel

## Personligt inställd



Om du är kort, lång, smal eller tung, spelar ingen roll. Väljer du en arbetsstol ur 6000- eller 8000-serien kan du utforma den efter din personliga smak och din arbetsituation.

Du kan med utgångspunkt från ett antal olika ryggar, sitsar och armstöd skapa din egen stol. Det finns 52 olika varianter! Lägg sedan till alla möjligheter att ställa in stolen efter din egen kropp och ditt sätt att arbeta och du har en personligt inställd arbetsstol.

Välkommen in och provsitt!

## Kinnarps® Kontorsfackhandlarna i Trelleborg AB

För Kontor & Offentlig Miljö

Östergatan 32, 231 44 TRELLEBORG  
Tel. 0410 - 415 60. Fax 0410 - 420 85

FADDER TILL LÅNGHUSET



## LIONS för Samhällsansvar och Livskvalitet

### LIONS CLUB RENG

Box 107  
236 23 Höllviken  
Tel 040-45 25 22

BESÖK GÄRNA LOPPIS I  
JÖRGENS LADA KÄMPINGE  
UDDA LÖRDAGAR 10 - 13

## För säkerhets skull. Beställ boken!

Boken ger dig vägledning i frågor som rör larmanläggningar och säkerhet. Läs om installationer som spänner från enkla lägenhetslarm till säkerhets- och passersystem på Slagthuset i Malmö.

Boken kostar inget  
-men du sparar mycket.

Tel 040 - 21 10 30

040 - 45 63 03

Fax 040 - 21 42 30

Box 18034,  
200 32 Malmö

Godkänd av Försäkringsförbundet



Det är de delar som befunnits sig över vattenlinjen och som förstörts som är problemet.”

Med hjälp av ett koggfynd i Bremen, Tyskland, har forskarna en god bild av hur koggarna var konstruerade och forskarna tar också hjälp av samtida teckningar och målningar av andra koggar för att få en korrekt bild av hur övre halvan av Skanörskoggen kan ha sett ut. Sen återstår det bara att övertyga Sjöfartsinspektionen att koggarna uppfyller allmänna sjösäkerhetskrav. Det blir nog inga problem vad gäller den tekniska delen. Koggarna var krigsdugliga handelsskepp och är följaktligen konstruerade för att stå emot allehanda strapatser. Värre kan det bli när vi ska diskutera avsaknaden av moderna toaletter, skrattar Harry Alopeus.

Än dröjer det innan de tre Malmökoggarna kan segla ut fullt tidsenligt utrustade, men arbetet ute på Fotevikens Museum är nu definitivt igång för att drömmen ska fullbordas.

## Tyskt besök på Fotevikens Museum

Lördagen den 15 augusti 1998 mottog museet ett besök från Tyskland. Det rörde sig om en delegation av journalister från en mängd olika tidningar och reportrar från ett antal radio- och tv-kanaler. Gruppen var inbjuden till Skåne av Skånes Turistråd som ett led i att marknadsföra och visa upp vad Skåne kan prestera i turismväg.

I programmet ingick Vikingareservatet som en naturlig del, med guidad visning och presentation av museets olika verksamheter och delar. Anläggningen rönt stor uppskattning bland delegationens medlemmar, som även erhöll ett omfattande informationsmaterial. För Fotevikens Museum innebär detta besök ett gyllene tillfälle att marknadsföra sig inför en större tysk publik genom de artiklar och reportage som kommer att publiceras och sändas i Tyskland. Denna möjlighet att presentera museets unika kulturutbud kommer att ytterligare öka vår besöksfrekvens inför kommande turist-säsonger.

Peter Ross Lindholm

## Miss inte The Vikingsaga

Enligt uppgift kommer Sveriges Television den 22 november att visa den första delen av totalt två entimmarsprogram om vikingatiden. Programmen sänds i Vetenskapens Värld under ledning av Bo G Eriksson och i regi av Mikael Agaton. Hela projektet är ett mycket stort samarbetsprojekt mellan svensk, dansk, norsk, finsk, isländsk och amerikansk television.

Flera av de rekonstruerade scenerna i full skala har Fotevikens Museum aktivt hjälpt till med, så också med en hel del rekvisita och en del "knowhow" i ämnet. Målsättningen är att berätta historien om de nordiska folk som blir kända som vikingar över hela världen. De senaste rönen inom forskningen framläggs på spännande sätt och de klassiska litterära skildringarna har fångats i scener som verkligen fascinerar. Internationellt sakkunniga som sett förhandsvisade delar av produktionen menar att serien håller en sensationellt mycket hög klass.

The advertisement features a large circular logo at the top with the text "GOODYEAR" at the top edge and "The Winning Team" in a stylized script font in the center. Below the logo, the text "Nu över 370 segrar inom FORMEL 1" is written in a bold, sans-serif font. At the bottom, two tires are shown side-by-side. The left tire is labeled "EAGLE F1" and "Supersläck utvecklad från regndäcken för Formel 1 med enottna väggenskaper." The right tire is labeled "EAGLE TOURING" and "Mycket tyst och bekvämt högrestandadäck". At the very bottom, a black banner contains the text "GOODYEAR - The Winning Team" in white.

# Föreningen SVEG

**Skeppslaget runt Erik Emune, vårt vikingaskepp, håller på att ta form. Tanken är att det skall finnas flera kompletta besättningar vilka antingen kan komplettera varandra när så behövs eller ensamma kan ställa upp när Fotevikens Museum ordnar arrangemang eller deltar i olika typer av aktiviteter. Exempel på dylika händelser är marknadsdagar i Foteviken, färder till Birka eller något annat motsvarande.**

Det finns redan nu en nästan komplett besättning som är igång och är ute med båten en dag i veckan för att lära känna den och erhålla den nödvändiga kunskapen som fordras inför 1999 års färder. Under den mörka årstiden (d.v.s. nu) är det lördagar kl 13.00 som besättningen bedriver sina övningar med båten på.

Det finns alltså plats för fler intresserade att bilda besättningar. Känner du för friluftsliv kan du delta. Du, kille eller tjej, man eller kvinna, behöver inte vara segelkunnig eller råstark men det viktiga är att du har ett intresse. Åldern är inte heller viktig, för det gäller bara att ha lite barnasinne kvar. Under vintern, när Erik Emune har tagits upp ur vattnet kommer vi att arbeta med skeppet på land. Samma veckodag, lördag, gäller för detta arbete.

Erik Emune är en kopia av ett av Foteviksskeppen. Som fallet är med nästan alla gamla arkeologiskt funna båtar blir detaljerna allt färre och försvinner helt desto högre upp på bordet man kommer. För att lösa det problemet handlar det istället om att använda motsvarande kunskaper från andra funna skeppsvrak. Varje båt från den tiden var unik, vilket gör att varje

skepp var olikt alla andra båtar, detta medförde att det enskilda vikingaskeppet hade stora egenheter jämfört med andra skepp. Detta löste dåtidens båtbyggare och besättningar genom att trimma in både fartyget och sig själva, och det måste vi också göra.

För att delta i museets olika arrangemang fordras en tidstypisk vikingaklädsel. Det handlar här både om de



som är besättningsmedlemmar på Erik Emune, de som strider, de som skjuter pilbåge eller på annat sätt aktivt deltar i arrangemangen. För att möjliggöra detta kommer det från och med onsdagen den 21 oktober kl 19.00 att arrangeras sammankomster i form av klädtillverkning. Det handlar helt enkelt om att sy sina egna kläder. För alla som inte kan sy kan det låta svårt, men så är inte tanken! Tvärtom, vi skall alla hjälpas åt. Vissa kan mer och får därför visa övriga hur det går till. Tanken är att vi först syr kläderna, det finns förlagor och olika mallar som un-

derlättar tillverkningen, senare kan kläderna färgas i olika kulörer som naturen står till tjänst med.

Till klädedräkten ingår olika typer av läderarbeten, som skärp, väskor, skor och en massa annat. Även sådant kan intresserade tillverka i egen tidstypisk design.

De som trivdes med träslöjd eller de som vill lära på nytt kan tillverka sin egen åra. Tänk att komma gående med en dylik på axeln och möta sin gamla träslöjdlärare! Vikingarna hade även kistor som motsvarade dagens väskor där de förvarade sina persedlar och annat. I vissa båtar fanns inte tofter och då användes kistan som en bänk under rodd. Kistan är en annan utmaning att tillverka. Till kistan behövs även gångjärn och beslag som det kommer att finnas möjlighet att smida själv.

För att delta i alla dessa aktiviteter fordras det varken förkunskaper eller handlag, det fordras bara intresse och viljan att lära sig något nytt eller att utveckla sig än mer.

Detta var lite om skeppslaget och kommande aktiviteter. Du som redan vet att du vill delta ring mig, och du som vill veta mer ring Björn Jakobsen på tel 040-456840, så slussar han dig vidare till rätt person. Vill du veta mer om besättningen, ring mig direkt på tel 040-450870.

*Jackie*

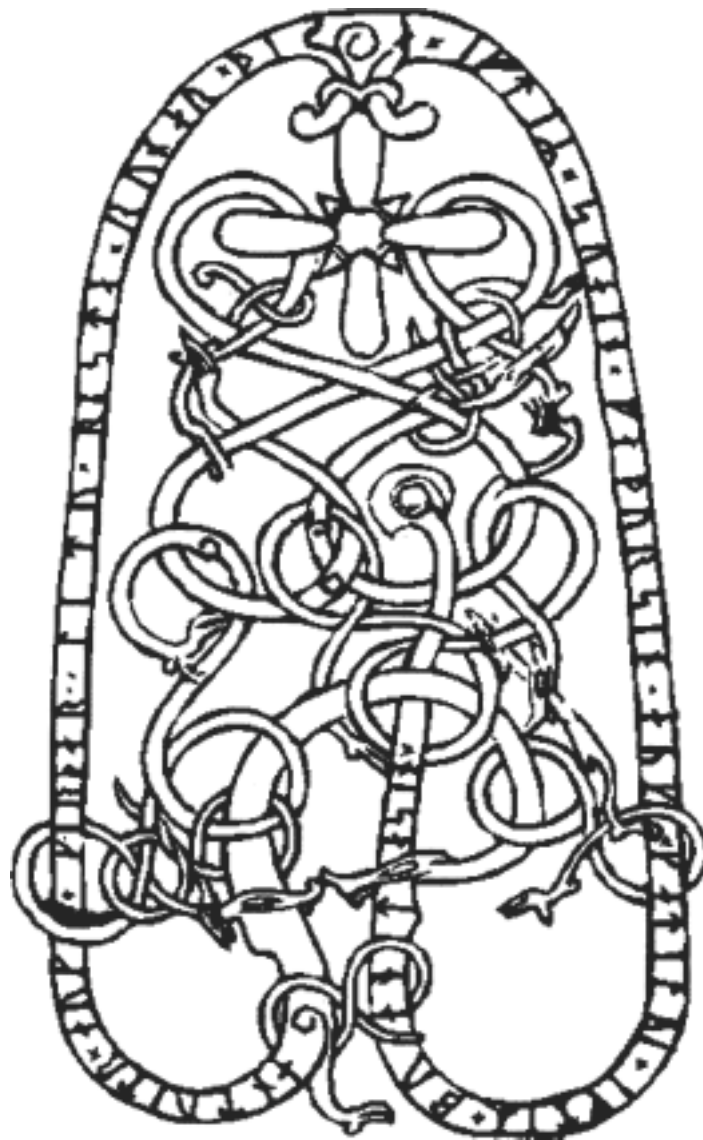
## Summering

Lördagar kl 13.00: övningar med båten antingen till sjöss eller på land.  
Onsdagar med start den 21 oktober kl. 19.00: tillverkning av persedlar.

# B FÖRENINGSS- BREV

STIFTELSEN  
  
FOTEVIKENS  
MARITIMA  
CENTRUM

# MARINERAT



Stiftelsen  
FOTEVIKENS MARITIMA CENTRUM

Box 82, 236 22 Höllviken  
Tel: 040-456840 Fax: 040-455507  
info@foteviken.se  
www.foteviken.se

Ansvarig utgivare:  
Sven Rosborn

ISSN 1401-2685